

निवेदन

मी या निवेदनाद्वारे असे जाहीर करतो की, “पेशवेकालीन कोकण सन १७५६ ते १८१८” (Konkan during Peshwa Period 1756 A. D. to 1818 A. D.) हा प्रबंध माझे संशोधन मार्गदर्शक डॉ. मनोहर लोहार यांच्या मार्गदर्शनाखाली मी स्वतः लिहिला असून सदर प्रबंध शिवाजी विद्यापीठाच्या इतिहास विषयातील एम्. फिल्. पदवीसाठी विद्यापीठास सादर केला आहे.

स्थळ : कोल्हापूर

श्री दिलीप बाबूराव देशमुख

अभ्यासक

दिनांक : 20/8/2000

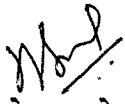
प्रमाणपत्र

श्री दिलीप बाबूराव देशमुख यांनी इतिहास विषयातील एम्. फिल. पदवीसाठी शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्याकडे “पेशवेकालीन कोकण सन १७५६ ते १८१८” (Konkan during Peshwa Period - 1756 A.D. to 1818 A.D.) हा प्रबंध माझ्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केला आहे.

श्री देशमुख यांनी लिहिलेला प्रबंध त्यांनी माझ्या मार्गदर्शनाखाली केलेल्या संशोधनावर आधारित आहे.

स्थळ : कोल्हापूर

दिनांक : २८/१/२०००

डॉ. मनोहर लोहार
संशोधन मार्गदर्शक
इतिहास विभाग,
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

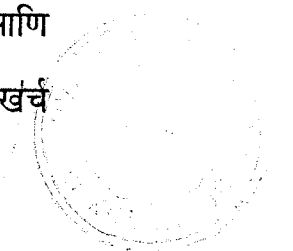
प्रास्ताविक

“पेशवेकालीन कोकण सन १७५६ ते १८१८” हा शोधप्रबंध मी एम्. फिल्. (इतिहास) या पदवीसाठी शिवाजी विद्यापीठास सादर करीत आहे. हा विषय निवडण्याचे प्रमुख कारण म्हणजे कोकणच्या राजकीय व सामाजिक तसेच आर्थिक विषयावर इ. स. पूर्व काळाच्यासंदर्भात संशोधन झालेले आहे. पण सन १७५६ ते १८१८ या कालखंडातील राजकीय व सामाजिक तसेच आर्थिक परिस्थितीवर फारसे लिखाण झालेले नाही. तसेच कोकणातील बंदरे व व्यापार यांच्यावरही फारसे लिहिले गेले नाही. तसे ते होणे आवश्यक असल्याने मी हा विषय संशोधनासाठी निवडला आहे.

मी प्रबंधांची विभागणी चार प्रकरणात केली असून पहिल्या प्रकरणात प्राचीन व मध्ययुगीन कोकणाची माहिती दिली असून त्यात कोकण शब्दाच्या उत्पत्तीचाही विचार केला आहे. दुसऱ्या प्रकरणात राजकीय परिस्थितीचा आढावा घेतला आहे. तिसऱ्या प्रकरणात कोकणातील बंदरे व व्यापार यांचा विचार केलेला असून शेवटच्या प्रकरणात कोकणातील सामाजिक स्थिती व खोती पध्दतीचा आढावा घेतला आहे.

सादर शोधप्रबंध पूर्ण करण्यासाठी मी गॅझेटिअर्स, पेशवे दफ्तर व पेशवे रोजनिशी इ. चा उपयोग करून घेतला आहे. सादर काम पूर्ण करताना शोध प्रबंधाच्या विषयाच्या निवडीपासून ते विद्यापीठाला प्रबंध सादर करीपर्यंत ज्या अनेक संस्था, व्यक्ती यांनी सहकार्य केले त्यांचे आभार मानणे मी माझे वैयक्तिक कर्तव्य समजतो.

माझे मार्गदर्शक डॉ. लोहार एम्. ए. यांनी विषयाची निवड करण्यापासून ते प्रबंध सादर करेपर्यंत अतिशय सहानुभूतीने, अचूक व योग्य मार्गदर्शन केले. विभागप्रमुख डॉ. अरुण भोसले व डॉ. खणे, डॉ. पाटील, डॉ. सौ. पारेकर, डॉ. सौ. पाटील आणि विभागातील तरुण प्रा. मित्रद्वय, श्री. पाटील व श्री. कदम यांनी आपला अमूल्य वेळ खर्च

करुन वरचेवर मार्गदर्शन केले. तसेच इतिहास विभागातील सर्व प्राध्यापकांनी प्रेमाची व सहानुभूतीची वागणूक देऊन वेळोवेळी मार्गदर्शन केले. त्याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे. तसेच इतिहास विभागातील शिक्षकेतर सेवक कु. कविता गगराणी, श्री. सुतार, श्री लोंढे यांचेही मला वेळोवेळी सहकार्य लाभले त्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे.

हा शोधप्रबंध पूर्ण करण्याच्या कामी शिवाजी विद्यापीठ ग्रंथालयाचे ग्रंथपाल व सहाय्यक ग्रंथपाल आणि सेवकवर्गाने मोलाचे सहकार्य केले. तसेच ग्रंथपाल राजाराम कॉलेज, कोल्हापूर व त्यांचे सहकारी आणि पुराभिलेखागारमधील श्री. बापूसो माने, श्री. देसाईसर यांचेही खूप सहकार्य मिळाले.

वरील सर्वांच्या सहकार्यानेच मी माझा शोधप्रबंध पूर्ण करू शकलो. त्यामुळे वरील सर्वांचे मी मनःपूर्वक आभार मानतो.

बळवंत कॉलेजचे आजी व माजी प्राचार्य, माझे सहकारी बंधु भगिनी व बळवंत कॉलेजचे ग्रंथपाल व इतर सेवक वर्ग यांचीही मला वेळोवेळी प्रेरणा मिळाली. त्याबद्दल मी त्या सर्वांचा आभारी आहे.

सदरच्या शोधप्रबंधाचे टंकलेखनाचे काम अतिशय कमी वेळात व व्यवस्थितरित्या केल्याबद्दल प्राजक्ता टाईपसेटर्स, कोल्हापूरचे श्री. संजय पसारे यांचा मी आभारी आहे.

या प्रबंधाच्या कामी मला ज्यांनी प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षरित्या सहकार्य केले त्या सर्वांचा मी अत्यंत ऋणी आहे.

श्री दिलीप बाबूराव देशमुख

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	नावं	पृष्ठ क्रमांक
प्रकरण पहिले	प्राचीन व मध्ययुगीन कोकण	१ ते ३२
प्रकरण दुसरे	कोकणातील राजकीय परिस्थिती (सन १७५६ ते १८८१)	३३ ते ८८
प्रकरण तिसरे	कोकणातील बंदरे व व्यापार	८९ ते १५५
प्रकरण चौथे	कोकणातील सामाजिक स्थिती व खोती पध्दती	१५६ ते १८५
प्रकरण पाचवे	उपसंहार	१८६ ते १९०
	संदर्भ साधने	१९१ ते १९५